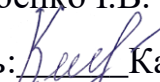

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та методик навчання

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Створення толерантного середовища в закладах освіти з інклюзивним
навчанням

Виконала студентка групи ПОМ-2
спеціальності 013 Початкова освіта
Ульяшина Світлана Олегівна
Керівник: Лупінович С. М.
Рецензент: Горбенко І.В.
Нормоконтроль: Карпачов К. А.

Запоріжжя

2022

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та методик навчання
Освітньо-кваліфікаційний рівень другий (магістерський) рівень
Спеціальність 013 Початкова освіта

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри Світлана ЛУПІНОВИЧ

“24” лютого 2022 року

ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТКИ
УЛЯШИНОЇ СВІТЛАНИ ОЛЕГІВНИ

1. Тема магістерської роботи «Створення толерантного середовища в закладах освіти з інклюзивним навчанням». Керівник магістерської роботи Лупінович Світлана Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, затверджені наказом закладу вищої освіти від «11» жовтня 2021 року № 327/од.

2. Строк подання студентом роботи 30.04.2022

3. Вихідні дані до магістерської роботи

Мета дослідження полягає в теоретичному уточненні та експериментальній перевірці моделі створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням.

Об'єкт дослідження: толерантне середовище.

Предмет дослідження - толерантне середовище в закладі освіти з інклюзивним навчанням.

Магістерська робота: 34 с., 84 джерел., 3 додатків

4. Зміст магістерської роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

– Аналіз наукових джерел і практичного досвіду з проблеми створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням

– Сутність дефініції «толерантне середовище»

– Аналіз практичного досвіду щодо створення толерантного середовища в закладах освіти з інклюзивним навчанням

– Особливості створення толерантного середовища в закладах освіти з інклюзивним навчанням

– Характеристика особливостей толерантного середовища

– Стан проблеми створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням

– Модель створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням

– Практична розробка та застосування моделі створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням

– Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи щодо створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).

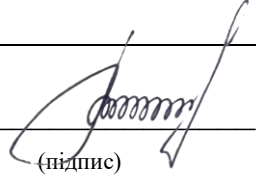
6. Консультанти розділів магістерської роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1. Аналіз наукових джерел і практичного досвіду з проблеми створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням	Лупінович С. М., к.п.н., доц.	21.04.2021 	21.04.2021
Розділ 2. Особливості створення толерантного середовища в закладах освіти з інклюзивним навчанням	Лупінович С. М., к.п.н., доц.	15.05.2021 	15.05.2021
Розділ 3. Модель створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням	Лупінович С. М., к.п.н., доц.	10.10.2021 	10.10.2021

7. Дата видачі завдання 25.02.2021.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Опрацювання науково-методичної літератури з теми магіст.роботи	Березень 2021	Виконано
2	Складання плану роботи.	Березень 2021	Виконано
3	Написання теоретичного розділу	Квітень - червень 2021	Виконано
4	Робота над практичною частиною	Вересень - січень 2021	Виконано
5	Написання висновків	Лютий – березень 2022	Виконано
6	Проходження нормоконтролю.	Квітень 2022	Виконано
7	Захист роботи.	Травень - червень 2022	Виконано

Студент (підпис) Уляшина Світлана Олегівна (прізвище та ініціали)

Керівник роботи (підпис) Лупінович Світлана Миколаївна (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ НАУКОВИХ ДЖЕРЕЛ І ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ З ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ТОЛЕРАНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАННЯМ	Ошибка! Закладка не определена.
1.1. Сутність дефініції «толерантне середовище»	Ошибка! Закладка не определена.
1.2. Аналіз практичного досвіду щодо створення толерантного середовища в закладах освіти з інклюзивним навчанням	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТОЛЕРАНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАННЯМ	Ошибка! Закладка не определена.
2.1. Характеристика особливостей толерантного середовища	Ошибка! Закладка не определена.
2.2. Стан проблеми створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 3. МОДЕЛЬ СТВОРЕННЯ ТОЛЕРАНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАННЯМ	Ошибка! Закладка не определена.
3.1. Практична розробка та застосування моделі створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням	Ошибка! Закладка не определена.

3.2. Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи щодо створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням	Ошибка! Закладка не определена.
ВИСНОВКИ	10
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ...	Ошибка! Закладка не определена.
ДОДАТКИ	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

В українському суспільстві відбуваються демократичні процеси, пов'язані зі створенням в системі освіти інклюзивного навчання, яке надає можливість усім громадянам рівний доступ до якісної освіти. Діти з особливими освітніми потребами нерідко позбавлені права на вільний доступ до будівлі закладу, навчання, толерантного ставлення до себе з боку педагогів та однолітків. Міжнародні стандарти щодо навчання осіб з інвалідністю – це реалізація основних принципів інклюзії, один із яких передбачає недопущення дискримінації, толерантне ставлення, визнання цінності кожної дитини незалежно від її особливостей чи відмінностей [70].

Зміна ставлення суспільства і держави до осіб з особливими освітніми потребами в Україні поступово відбується на тлі опанування загальнолюдськими цінностями та проходить шлях від ізоляції до інклюзії. Інклюзивна освіта як складова освітньої системи передбачає переорієнтацію цінностей не тільки суспільства, в тому числі педагогів, але й педагогічної роботи закладів освіти усіх типів «з урахуванням принципів толерантності, поваги до індивідуальних особливостей дітей та недопущення дискримінації» [70].

Аналіз наукового доробку свідчить про те, що дослідження науковців до 2009-2010 років переважно зосереджувалися на проблемах навчання, виховання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами (Т. Ілляшенко, Г. Кумаріна, Н. Ліфінцева, В. Петрова, Е. Синьова, В. Тарасун, М. Шеремет), обґрунтуванні та реалізації педагогічних проєктів інклюзивного навчання дітей (В. Бондар, А. Колупаєва, І. Луценко, С. Миронова, В. Синьов), підготовки педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти (О. Воробйова, З. Ленів, С. Лупінович, О. Мартинчук, Г. Сіліна, Т. Скрипник, С. Чупахіна).

Публікація Т. Лормана «Сім стовпів підтримки інклюзивної освіти» акцентувала увагу науковців та педагогів-практиків на вивчення проблеми створення середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням, яке було б гуманним і толерантним до кожної особи, комфортним і розвивальним [70].

Проблему створення навчально-розвивального, корекційного середовища з різних позицій висвітлювали українські та зарубіжні вчені Н. Денисенко (психолого-педагогічна та фізична реабілітація дітей в закладі освіти), Г. Григоренко (предметно-ігрове середовище), С. Гайдукевич, В. Радигіна, С. Феклістова (формування особистості з особливими освітніми потребами в сучасних умовах), С. Лупінович, І. Марієва (практичні аспекти створення корекційно-розвивального середовища), Нанко Г. (теоретичні аспекти корпоративної культури в інклюзивному закладі).

Створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням значною мірою залежить від гуманістичних принципів, які відображають його сутність. Гуманістичному вихованню учнів молодших класів присвячені дослідження В. Коротяєвої (народна педагогіка як засіб формування гуманізму у відношеннях), І. Тадеєвої (формування гуманних якостей в учнів молодших класів), О. Лавроненко (виховання в учнів початкових класів гуманістичних цінностей у позаурочній діяльності). Ці науковці, а також відомі українські педагоги І. Бех, О. Савченко, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська вважають, що «основні гуманістичні

принципи співпраці в освітньому процесі – це ставлення, повага честі й гідності, визнання демократичних свобод щодо іншої культури, мови, віросповідання. У цьому контексті розвиток толерантності у сфері освіти означає культивування відносин відкритості, зацікавленість у відмінностях, визнання різноманіття, а також уміння конструктивно усувати суперечності та долати протиріччя» .

Дефініція «толерантність» розглядається дослідниками педагогічних наук з точки зору особистісної якості та ознаки гуманної людини і як один із принципів гуманістичного виховання.

В Енциклопедії освіти зазначається, що визнання прав інших людей, доброзичливе ставлення до представників інших культур, уміння цінувати різноманітні прояви людей, здатність спільно досягати цілей, розуміння взаємозалежності людського існування є основою толерантності у вихованні [70].

Ураховуючи актуальність, недостатню розробку проблеми створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням, специфіку освітньої роботи з учнями молодших класів і нереалізовані можливості виховної роботи, темою дослідження обрано «Створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням».

Об'єкт дослідження: толерантне середовище.

Предмет дослідження: толерантне середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням.

Мета дослідження полягає в теоретичному уточненні та експериментальній перевірці моделі створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням.

Відповідно до мети визначено основні завдання дослідження:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури уточнити дефініцію «толерантне середовище» як категорії теорії виховання.
2. Розкрити особливості толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням.

3. Розробити та експериментально перевірити модель створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням.

Методи дослідження: теоретичні методи дослідження: аналіз, порівняння, систематизація та узагальнення даних на основі вивчення психолого-педагогічної літератури уможливили аргументоване обґрунтування змісту та структури провідних категорій дослідження, визначення критеріїв та показників, комплексу педагогічних умов створення толерантного середовища.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі акти, нормативні документи, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених, періодичні видання, офіційні статистичні дані.

Дослідно-експериментальна база: Запорізький навчально-виховний оздоровчий комплекс № 110 Запорізької міської ради Запорізької області.

Наукова новизна і практичне значення результатів дослідження: полягає у тому, що уточнено зміст поняття «толерантність», «толерантне середовище»; розкрито проблеми створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням; практично розроблена та застосована модель створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням.

Апробація результатів дослідження: Всеукраїнська студентська науково-практична інтернет-конференція «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи» (25-26 листопада 2021 року).

Наукові статті: Уляшина С.О. Аналіз проблеми створення толерантного середовища в закладі освіти з інклюзивним навчанням. С.О. Уляшина. Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: збірник матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет конференції. - Івано-Франківськ, 2021. – 292. – С.252-254.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку

використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи –55 ст., основний текст- 31 ст., додатки –3

ВИСНОВКИ

Виконання поставлених завдань дослідно-експериментальної роботи, дозволило зробити наступні висновки:

З'ясовано що: толерантне середовище – це перш за все гуманні та демократичні стосунки між усіма учасниками освітнього процесу, які базуються на взаємоповазі, взаєморозумінні, готовності до сприйняття людей інших поглядів, звичаїв, традицій; це співробітництво у атмосфері поваги, теплоти, людяності, комфортності; це сформоване вміння сприймати кожного члена колективу як особистість. Толерантність - це якість особистості, яка базується на прагненні прийняти і зрозуміти точку зору іншого, ні в якому разі не спростовуючи впевненість у власних позиціях; здібності до розумного компромісу, що переслідує мету культурного з'ясування розбіжностей.

Толерантне середовище в закладі освіти з інклюзивним навчанням ми розуміємо як сукупність суспільних, матеріальних та духовних умов, факторів, суб'єкт-суб'єктних відносин у колективі тощо, в яких існує школяр, і які впливають на формування толерантної свідомості, поведінки й діяльності.

Толерантне середовище має сприяти формуванню таких компетенцій: позитивне ставлення до себе (повага до себе, почуття власної гідності, впевненість у собі, адекватна самооцінка, здатність до самопізнання та саморозвитку, відповідальність); позитивне ставлення до іншого (повага гідності інших, розуміння їх точки зору, поглядів, почуттів, розвитку емпатії); взаємодія з іншими людьми на основі порозуміння, злагоди, компромісу, конструктивного діалогу.

В ході проведення діагностування респондентів (учнів третього класу), анкетування батьків здобувачів освіти та спостереження за учнями з метою виявлення рівня сформованості толерантності до оточуючих, нами були

виявлені низькі показники з питань толерантності та формування толерантного середовища у закладі освіти з інклюзивним навчанням. Саме це стало для нас поштовхом для практичної розробки та перевірки моделі створення толерантного середовища у даному закладі освіти.

Результати проведеної роботи з дітьми, батьками та вчителями початкової школи підтвердили, що для формування толерантності та подальшого створення толерантного середовища, потрібна цілеспрямована взаємодія дорослого і дитини, а також створення певних педагогічних умов, що сприяють цьому процесу.